

Végjáték / Naplóromok

2023. Eörsi István: Végjáték – Körössi P. József: Naplóromok

A könyv első része **Eörsi István Végjátéka** a halál torkában foglalt irónia, a második Körössi P. József naplóinak ide vonatkozó feljegyzései

ELŐSZÓ

Összeszorult a gyomrom, miközben **Eörsi István** Végjátékát olvastam. A halál torkában fogant irónia csak még elviselhetlenebbé teszi a lesújtó véget. Pedig talán semmi sem annyira **Eörsi**, mint ez a szöveg. Persze, ott van a börtönkönyve, az Emlékezés a régi szép időkre, de tudta, hogy a börtönt túl fogja élni, így akár humorral is felfoghatta az éppen aktuális sorsát. Itt viszont azt tudta, hogy nincs visszaút. Hogy éppen örök (és megrögzött) optimizmusának forrása, a „biológia” hagyja cserben. De hogy ez a „biológiai optimizmus” nem felvett szerep volt, hanem **Eörsi** maga, épp ez a szöveg bizonyítja. Önmagához maradt hű, amikor a közeli halál tudatának és a rengeteg szenvedésnek fittyet hányva, állapotához, „Leukémia kisasszonyhoz” és egész környezetéhez humorral és iróniával viszonyulva megírta ezt a betegségkrónikát. „A tollamért nyúltam, majd, mint akinek valami érdekesebb

ötlet jutott eszébe, megfordultam a tengelyem körül, és a padlóra zuhantam. „Vagy: „Megjegyzem, már korábban is támadtak meg bacilusok, akkor gyönyörű kórházi ájulással jeleztem, hogy jelenlétük nem hagyott közönyösen.” Azt hiszem, senki más nem írhatta volna le ezt a két mondatot (meg sok másikat), csak Eörsi. Egész életében büszke volt emberi és írói szabadságára, büszke volt az életerejére, ahogy büszke volt plebejus ízlésének előszeretettel fogyasztott megtestesüléseire, a főtt csülökre meg a toponári pálinkára is. Rettenetes lehetett, hogy tudomásul kellett vennie, mindebből csak az írói szabadsága maradt meg. De lenyűgöző, és roppant lelkierőre vall, hogy ezt viszont az utolsó pillanatig megőrizte.

Hogy a betegsége esendő emberré tette, azt Kőrössi P. József mondja el a Naplóromokban. És esendőnek látni Eörsit legalább annyira szívszorító, mint végigolvasni az utolsó szövegét. Az is szomorú, hogy Eörsi bízott benne, a Végjátékvégső változata, amelyet halála előtt néhány nappal nyomott Kőrössi P. József kezébe, nem egy hetilapban (Élet és Irodalom), nem egy emlékezőkönyvben (Időnk Eörsivel, mindkettőben „Betegségemről” címmel), még csak nem is önálló kötetben (mint ez itt), hanem a maga helyén, az Utasok a senkiföldjén –Jóbok könyve új kiadásának záró részeként fog megjelenni. Hiszen megtörtént az, amit Eörsi biológiai optimizmusánál fogva elképzelhetetlennek tartott, hogy Leukémia kisasszony segítségével ő is belép a senkiföldjére, a bibliai Jób, aki szenvedélyesen foglalkoztatta, és a nagyon is létező Heine mellé, akit alkatilag és életfelfogásban talán a legközelebb érzett magához. A mai világban, amely felfoghatatlanul sokat romlott az Eörsi halála óta eltelt tizenhét évben, nincs új kiadása a Jóbok könyvének, nem teljesülhet Eörsi vágya, hogy a saját szenvedéstörténetével zárja le viaskodását az igazságkereséssel és az emberi szenvedéssel. Ha van még olvasó, az ő dolga lesz, hogy lelkében és elméjében egybegyúrja a senkiföldje utasainak sorsát.

Mihancsik Zsófia

Kőrössi P. József

NAPLÓROMOK

UTÓSZÓ

„Ember-és önismeretedre vall: elvártad, hogy gyűlöljenek, nem engedted, hogy szeressenek. A történetek után (hiszen te meghaltál) most majd lehet szeretni téged, nem számít, hogy elváród, vagy nem engeded. Most majd szerethetnek nagyon sokan. Szeressenek! Hiszen ez is hiányzott: az, ami elviselhetetlen. Az elviselhetőből többet kaptál, sokkal többet, mint ami elviselhető. Ámulj azon, hogy nem ellenkezel.” (Idézet a sírjánál mondott búcsúztatómból.)

Huszonhat év barátság, és ennél valamivel rövidebb munkakapcsolat kötött össze bennünket, és köt a mai napig, halála után tizenhét évvel is.

A kevesek között tette lehetővé, hogy az legyek, aki lehetek, talán azt is, hogy az legyek, aki vagyok. Egy lehettem a kevesek közül. Apám halála sem rendített meg jobban.

Tizenöt éven át csaknem minden műve egyik első olvasója, technikusa, postása lehettem. Nem akármilyen ajándék. Gyakran általa tudtam meg, hogy vagyok. Nem, nem voltam ezzel egyedül.

Nyugtalan és szórakoztató volt minden mellette eltöltött pillanat. Védett vagy támadott, sohasem védekezett. Miután már „nem volt” (2005 júniusától október 13-áig!), amikor már csak biológiai értelemben és csak önmagát pusztítva maradhatott saját maga, a „végjáték” alatt sem lehetett más, mint egy idegen földön küzdő, ezen az idegen földön küzdő patrióta nyugtalanság.

Igazán nyugtalanító vele együtt élni csak a halála után lett. Amikor nélküle, de általa kell láthatóvá mozgósítanunk a tiszta lelkiismeretet.

Elvárta, hogy gyűlöljék, nem engedte, hogy szeressék. A történetek után (hiszen meghalt) most már lehet szeretni, nem számít, hogy elvárja vagy nem engedi. Most már szerethetik nagyon sokan. Szeressék!

Mindenkitől azt várta el, amit saját magától, és tudta, hogy azt megtenni mindenki másnak lehetetlen.

Nincs pátosz. Most sincs! Az élet a halálról szól, az ő haláláról, tizenhét év múltával is, vajon ki mindenkinek az életéről? Valaminek azóta is vége van. Éppen ő az, **Eörsi Pista**, aki nem tudhatja, hogy minek van vége. Abban bízom, hogy mi tudjuk már, hogy mielőbb megtudjuk, minek van vége.

Tudott, képes volt, és volt ereje saját érdekeivel szembemenni, de nem tudott, és nem volt képes saját eszméivel és saját igazával szembemenni. Közben sértett, ölelt és mart rokont, barátot, eszmetársat.

Azt kívánom, maradjon, maradhasson célpont. Az, aki nem szeretett lenni, de csaknem mindent elkövetett annak érdekében, hogy az lehessen.

Nem sokkal halála előtt a Szabolcs utcai kórházban – rettenetes szellemi, lelki és fizikai erőt mozgósítva – megírta a Betegségemről című publicisztikáját a betegségéről, amely az Élet és Irodalom 2005. augusztus 12-i számában jelent meg. Nem sokkal ezután javította és kiegészítette. Új szöveg, de nem új történet született. Ezt, a második változatot, amelynek a Végjátékcímet adta, bízta rám azzal, hogy ha újra megjelenik az Utasok a senkiföldjén – Jóbok könyve, ez a változat legyen a „szenvédéstörténet” epilógja.

Azokban az években – a kétezres évek közepén és végén – kiadók csúsztak ki a lábam alól, a Kis János által válogatott publicisztika- és esszéketet kézírata sem jelenhetett meg. A Jóbok könyve új kiadása sem a Végjátékkal. A rám bízott kézirat létezéséről pedig az évek során megfeledkeztem.

Mígnem kutatgatva akkori naplóimban, az emlékek sajtó alá rendezése során, engem is meglepve előkerült, és felvetette bennem a Jóbok könyvtől független kiadás gondolatát. Ezzel, s az **Eörsihez** kötődő feljegyzéseimmel, naplóim ide vonatkozó kötettervével (**Eörsi**

István: Végjáték + Kőrössi P. József: Naplóromok) kerestem meg Mihancsik Zsófiát, lenne-e a kéziratok szerkesztője. Ő, alig néhány nap múlva, miután a kézirattal megismerkedett, azonnal feltette a szigorú kérdést: „Miért nem adtad ki a tizenöt (ma már tizenhét) év alatt? Ezt meg kell magyaráznod!” Talán még azt is mondta, hogy ezt nem úszhatom meg.

Hát itt a magyarázat. Sajnálom. Ma sem tudom eldönteni, jól van-e így.

Talán abban bízhatom csupán, hogy Eörsire gondolni, a műveit kiadni sohasem késő. Abban, hogy elkészni – talán – nem is lehet. Mentségem pedig talán az (vagy az sem), ami saját kéziratom, az idevonatkozó Naplóromok első címe volt: A szeretet fáj!

2022. október 29–30. – 2023. február 26.

Kőrössi P. József

Kőrössi P. József